

Genel Bilim Felsefesi Üzerine Yazılmış Türkçe Kitapların Tema Analizi

Thematic Analysis of Turkish Books on General Philosophy of Science

EMRAH UTKU GÖKÇE

Bandırma Onyedİ Eylöl University

Received: 16.09.2021 | Accepted: 16.12.2021

Abstract: This study aims to analyze the Turkish original and translation books on General Philosophy of Science and to represent the circumstance of the themes of General Philosophy of Science in the related books. The research has been designed by the case study included in qualitative research methods. Data have been collected via 23 books, which are 13 original and 10 translation books by making document analysis. The data analysis has been carried out by the MAXQDA computer program in the context of thematic analysis and a descriptive study has been presented. Findings have been shown in tables indicative frequency, percentage and intensities. According to the basic finding, it has been seen that the books mostly focused on General Philosophy of Science through Philosophers of Science.

Keywords: General philosophy of science, science, philosophy, philosophers of science, qualitative data analysis.

Giriş

Felsefe, “bir bütün olarak gerçekliğin ya da insan varlığı ve deneyiminin temel boyutlarını rasyonel, soyut ve yöntemle dayalı mülâhaza etmektir” (Britannica, 2020). Felsefede akıl yürütme esastır. Yaşadığımız dünya ve evren hakkında sorular sorarak ve cevap vererek bilgi edinme amaçlanır (Ferry, 2011; Demir, 2019: 43). Felsefe varlığın doğasına odaklanırken sadece bu alanda faaliyetini sürdürmez. Birçok tema ve konu felsefenin ilgi alanına girer. Bilim de felsefenin üzerinde durduğu ve tartıştığı temalardan biridir.

Bir çok araştırmacı bilimin köklerini antik döneme kadar uzatır; fakat günümüzde ele aldığımız bilimin (*science*) anlamı 19. yüzyıl itibariyle oluşmuştur. Hatta “erken modern dönemde şu an kullandığımız anlamda ‘bilim’ diye bir şey yoktur. ...Bilim hakkında, ‘hep vardı’ zannederek konuştuğumuzda açıkça meseleyi ıskalamış oluruz” (Henry, 2011: 4). Bilim, şu anki anlamına ulaşmak için 15. ve 18. yüzyıl arasında Avrupa’da birçok aşamadan geçmiştir. 16. yüzyılda Belçikalı Andreas Vesalius’un anatomi üzerine yazdığı kitap ve Polonyalı Nicolaus Copernicus’un Dünya merkezli evren anlayışına karşı Güneş merkezli evren anlayışı modern bilimin temellerinin atılmasına öncülük etmiştir. 17. yüzyılda Fransız Rene Descartes’in rasyonalizmi ve İngiliz Francis Bacon’ın ampirizmi modern anlamda bilimin sahleneceği yöntemlerin kökenini oluşturmuştur. Galileo Galilei’nin teleskopla uzayı sistematik olarak gözlemlemesi ve bu gözlemlerden elde ettiği verileri not etmesi “bilimsel yöntemin ilk doğru uygulaması” olarak görülür (Moses ve Knutsen, 2020: 42). Yine 17. yüzyılda Isaac Newton hareket yasaları ve yer çekimi ilkesini matematiksel dille ifade ederek doğa biliminin temellerini atmıştır (Hart-Davis, 2018: 12). Nihayetinde 19. yüzyıla gelindiğinde modern bilimin ne olduğuna dair tanımlar yapılmaya başlanmış ve 1833’te *scientist* (*bilim insanı*) terimi William Whewell tarafından üretilmiştir (Ilfie, 2016: 36).

Sözlük anlamıyla bilim, “maddi dünyaya yönelik sistematik bilgi yığıdır” (Lindberg, 2007: 1). Daha geniş anlamda, “fiziksel dünyayı ve bu dünyadaki olgularla ilgili olan; tarafsız gözlemler ve sistematik deneyler gerektiren bilgi sistemidir” (Britannica, 2020). Bir başka tanıma göre “denetimli gözlem ve gözlem sonuçlarına dayalı mantıksal düşünme yolundan giderek olguları açıklama gücü taşıyan hipotezler (açıklayıcı

genellemeler) bulma ve bunları doğrulama yöntemidir” (Yıldırım, 2020: 5). Diğer bir tanıma göre, “gözlemlenebilir olay ve olgular arasındaki ilişkilere dair, ilgili bilim camiası tarafından geçerli ve güvenilir kabul edilen yöntemler kullanılarak üretilen bilgilerdir” (Demir, 2019: 376).

Bu tanımlardan yola çıkarak bilimin özellikleri şunlardır: Doğal dünyaya ve evrene odaklanır, olgusaldır. Hem eylemsel (gözlem, deney, ölçüm) hem de zihinsel (tümevarım, tümdengelim, analogi) bir faaliyettir. Olguları ve olayları açıklamayı ve anlamayı amaçlar. Olgular ve olaylar arasında ilişkiler kurar. Test edilebilir iddialara yönelir ve kanıtlara dayalıdır, doğrulanabilir ve yanlışlanabilir. Ahlaki ve estetik çıkarımlarda bulunmaz, objektiftir. Bilim, bilim topluluğuna üye kişilerce yürütülür (Özlem, 2016: 14; University of California Museum of Paleontology, 2021).

Bilimin kendisi de bilim yapma faaliyetinin konusu olmuştur. Örneğin bilim tarihiyle, bilimin geçmişten günümüze uzanan anlam ve faaliyet süreci; gelişimi ve dönüşümü tarih merkeze alınarak incelenmiştir ya da bilim sosyolojisiyle, bilimin toplumla etkileşimi; bir toplumsal faaliyet olarak bilimin toplum içindeki yeri ve kurumsal varlığı sosyoloji merkeze alınarak ele alınmıştır (Demir, 2019: 55). Tam da bu noktada vurgulanmalıdır ki bilim tarihi ve bilim sosyolojisi, bilim felsefesinin kendisi değildir. Bilim felsefesi, felsefenin bir alt dalı olarak var olmuştur. Felsefenin bilimi konu edinmesi ve bilimi sorgulamasıyla ortaya çıkmıştır.

Yine bu noktada başka bir farklılığı belirtmek gerekir. Nasıl ki bilim tarihi bilim felsefesinin kendisi değilse bilimsel felsefe de bilim felsefesinin kendisi değildir. “Ne felsefesi?” sorusuna verilen cevap bilim felsefesiye, bu felsefenin bir bütün olarak bilimi sorguladığı anlamına gelir. Ancak “nasıl felsefe?” sorusuna verilen cevap bilimsel bir felsefeyse, felsefenin nasıl yapılması ya da olması gerektiğine dair bir anlam ortaya çıkar. Bu uğraş felsefeye bilimsellik katma gayretini kendinde barındırır. Ülken (1983) kitabının önsözünde, ilim¹/bilim felsefesiyle ilmi/bilimsel felsefeyi tanımsal olarak ayırmıştır. Ülken’e (1983: vii) göre “ilmi felsefe’ler ilimlerden herhangi birinin prensip ve metodunu temel diye alan ve felsefeyi bu temele göre bir ilim gibi kurmak isteyen cereyanların [akışın] adıdır”. İlim felsefesi

¹ TDK ve Kubbealtı Lügatine göre ilim, bilim olarak tanımlanır ve “düzenli bilgi” anlamındadır. İlmi ise bilimsel olarak tanımlanır ve “ilimle/bilimsel ilgili olan” anlamındadır. Sözlük kullanımında, ilim ve bilim kavramları arasında bir fark yoktur.

ise “ilimler üzerinde felsefi bir düşünceden doğmuş bir ilim teorisine dayanır”. Yıldırım’a (2020: 15) göre de bilim felsefesiyle bilimsel felsefe özdeş değildir. İki alanın farklılığını şöyle açıklar:

Bilim felsefesi, ...felsefeye özgü düşünme ve çözümleme yönteminden yararlanarak, bilimin kavramsal yapı ve işleyişini aydınlatmayı amaçlar. Bilimsel felsefenin amacı ise felsefeye bilimin tutum ve yöntemiyle uyumlu bir nitelik kazandırmak, öylece felsefeyi, verimsiz, sorumsuz saydığı geleneksel uğraşından kopararak, sorunlarına topluca değil, bilimlerde olduğu gibi parça parça yanıt-lar arayan ölçülü bir disiplin kimliği vermektedir (Yıldırım, 2020: 15).

Çüçen’e (2017: 91) göre ise “modern çağın matematiğe ve bilime verdiği aşırı önem ve güven sonucu, felsefeyi de bilimselleştirme çabası” ortaya çıkmıştır.

Tüm bu denemeler felsefeyi bilim yapmadığı gibi, felsefenin alanını daraltarak, felsefeyi belli bir alana indirgemıştır. Sonuçta, tüm denemeler başarısız olmuştur; çünkü felsefe, bilime dayanmak zorundadır, fakat bilimsel eş değer olmak zorunda değildir. Bu nedenlerle, bilimsel felsefe bir felsefi akım veya ideoloji veya -izm olabilir, fakat felsefenin bizzatı kendisi olamaz. Bilimsel felsefe aynı zamanda bilim felsefesinin kendisine de eş değer olamaz (Çüçen, 2017: 91-92).

Bu çalışmanın ana temasını bilim tarihi ya da bilimsel felsefe değil genel bilim felsefesi (GBF) oluşturmaktadır. Doğa bilim felsefesi (*the philosophy of natural science*) ya da sosyal bilim felsefesi (*the philosophy of social science*) ayırımına girmeden GBF bağlamında çalışma yürütülmüştür. Bilim felsefesi, her hangi bir bilim dalının felsefesini yapmak yerine bilimleri kapsayan genel bir bilim çatısı üzerine sorular üretir. “Bilimin ne olduğu, nasıl çalıştığı/işlediği, nasıl kullanıldığı, nasıl bir değere sahip olduğu; bilimsel yöntemin ne ifade ettiği, bilimsel bilgiyi inşa eden mantığın ne olduğu, bilimsel çalışmaların nasıl yapılacağı, bilimsel teorilerin nasıl inşa edildiği, bilimsel açıklamaların ne kadar geçerli olduğuyula ilgilenen bir alandır (University of California Museum of Paleontology, 2021; Sankey, 2021).

Losee (2008: 9-12) bilim felsefesini dört şekilde tanımlar. İlki, bilim teorilerini inşa eden dünya görüşlerinin çözümlemesidir. İkincisi, bilim adamlarının ortaya koydukları iddialarla ne anlatmak istediklerinin

analizidir. Üçüncüsü, bilimlerle ilgili olan kavram ve kuramların ele alınmasıdır. Dördüncüsü, ikinci seviyede eleştirel bir bakıştır. Özcan (2020: 16-17), Loose'nin dördüncü tanımından yola çıkarak bilim felsefesine yönelik tanımını geliştirir. Sıfırıncı seviyede olgular vardır. Birinci seviyede ise bilimin bünyesindeki bilimsel teoriler vardır. İkinci seviyede ise bilimi, bilimsel teorileri, bilimsel yöntemi ve bilimsel açıklamayı eleştirel olarak analiz eden bilim felsefesindeki teoriler ya da kısaca meta-teoriler vardır. Doğada bir cismin yere bırakılmasıyla düşme eylemi ortaya çıkar. Bu bir olgudur ve seviyesi sıfırdır. Bu olgunun neden meydana geldiğini açıklamak için ortaya atılan bilimsel teoriler birinci seviyede konumlandırılır. Bilim felsefesi ise bilimsel teorilere daha üst bir noktadan, ikinci seviyeden bakarak teorinin teorisini oluşturur ve olguyu açıklamak için ortaya atılan teorileri, bilimsel yöntemi ve açıklama mantığını sorgular (Özcan, 2020: 17-18).

Çalışmanın amacı, Türkçe olarak basılmış GBF kitaplarını değerlendirmek ve GBF'ye ait konuların ilgili kitaplar içindeki yerini betimlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın soruları şunlardır: (i) GBF üzerine Türkçe literatürde var olan telif ve tercüme kitaplar nelerdir ve kitapların yıllara göre dağılımı nasıldır? (ii) GBF'nin ele aldığı konular nelerdir? Konuların kitaplara dağılımı ve işlenme yoğunluğu nasıldır?

Yapılan araştırmalar sonucunda GBF üzerine yazılan telif ve tercüme kitapların tasnifine ve tema analizine dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu eksikliğin giderilerek literatüre katkı yapılması öncelikli hedeftir. Ayrıca GBF'nin konulara ayrılması ve bu konulara göre ilgili kitapların analiz edilmesi, GBF'ye hakim olmak isteyen bilim insanları ve araştırmacılar için derli toplu Türkçe veriler sunacaktır. Çalışmanın bulguları ve analiz sonuçları, üniversitelerde açılması planlanan GBF dersleri için rehber olarak kullanılabilir ve ders izlencelerinin literatür kısmına destek sunabilir. Bu pratik çıktıları ek olarak GBF'nin güncel durumu ilgili kitaplar üzerinden gözlemlenebilir; eksiklikler tespit edilebilir ve gelecekte yapılacak kitap çalışmalarına yönelik tavsiyeler verilebilir.

1. Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel

araştırma yönteminin sunduğu derinlemesine betimlemeyle keşfedilmek istenen olgu ya da durum görünür hale getirilmiştir. Araştırmanın tarasırımı/deseni durum çalışması olarak seçilmiştir. Betimlenmek ya da keşfedilmek istenen durum, belirli bir zaman içinde ve somut materyaller başvurulmuş araştırılmıştır. Durum çalışması yapılırken belirli bir ana tema üzerinden konular belirlenmiştir. GBF bu çalışmanın ana temasıdır. GBF bağlamında Türkçe kitap literatürünün durumu betimlenmiş ve çıkarımlar ortaya konulmuştur.

Veriler, döküman-belge analizi yöntemiyle GBF'yi ele alan kitaplardan elde edilmiştir. Kitaplar, ele aldıkları temaları daha detaylı konular bağlamında işleyebilmelerinden dolayı zengin içeriklere sahiptir ve böylece diğer dökümanlardan farklılaşırlar. Bu çalışmada GBF'yi makro ölçekte ele alan zengin konu içeriklerine sahip kitaplara ulaşılmış ve GBF teması altında belirlenen konuların kodlanmasıyla veriler ilgili kitaplardan elde edilmiştir. Makaleler, tezler ve diğer dökümanlar çalışmaya dahil edilmemiştir.

GBF'yi ele alan kitapları tespit etmek içinde ilk olarak toplukatalog.gov.tr adresinden bilim felsefesi söz öbeğiyle tarama yapılmıştır. Türkçe kitaplar üzerinden durum çalışması yapıldığı için Türkçe telif ve tercüme kitaplar tasniflenmiştir. Sosyal Bilimler Felsefesi başka bir ana tema olduğundan çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ayrıca Einstein'ın Bilim Felsefesi, Feyerabend'in Bilim Felsefesi, Bilim Tarihi, Bilimsel Felsefenin yanından Bilim Felsefesi ve Tıp, Bilim Felsefesi ve İktisat gibi başka temaları da içine alan kitaplar değerlendirmeye dahil edilmemiştir, sadece Genel Bilim Felsefesi veya Bilim Felsefesi temasına odaklanan kitaplar seçilmiştir. İkinci olarak, worldcat.org adresinden yine bilim felsefesi söz öbeği yazılmış ve Türkçe telif ve tercüme kitaplar seçilmiştir. Üçüncü olarak, nadirkitap.com ve kitapyurdu.com adresleri aynı usüllerle taranmıştır. Yapılan taramalar sonrasında 1969'dan 2021 Eylül'üne kadar yayımlanmış Türkçe telif ve tercüme kitaplar tasniflenmiştir. 23 kitap çalışmanın ana materyalleri olarak belirlenmiştir.

Kitaplardan elde edilen veriler tema analizine göre çözümlenmiştir. Tema analizi ana temanın konulara (bazı çalışmalarda kategori olarak da adlandırılmaktadır), konuların da kodlara ayrılması ve kodların verilere işlenmesiyle yapılır. Konuları tanımlayan kodlar halihazırda var olan

kodların kullanımıyla oluşturulmakla birlikte, araştırma sırasında da oluşturulabilir. İlgili değişkenlere kodlar atanarak çizelgeler oluşturulur. Yoğunluk durumu, frekans ve yüzdeler de aranan kod sayılarına göre tespit edilir. Bu çalışmada, oluşturulan kod kitabı üzerinden profesyonel nitel yöntem yazılımı olan MAXQDA programıyla kodlamalar yapılmıştır.

Şekil 1. Tema Analizi Süreci

Kaynak: Creswell (2017: 197)'den yola çıkarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Creswell (2017: 197), nitel araştırmalarda veri analizini, özellikle de betimleme ve tema analizini, altı basamakla açıklar. Birinci basamakta, dökümanlar ilgili programa yüklenir. Listelenerek sınıflandırılır. İkinci basamakta, dökümanların tamamı okunur ve veriler elde edilir. Üçüncü basamakta, veriler ilgili kod listesine göre kodlanır. Dördüncü basamakta kodlamalar sonrası elde edilen bulgular tasniflenir. Beşinci basamakta betimleme ve analiz çıktıları sunulur. Altıncı ve son basamakta, yorumlama ve çıkarımlar ortaya konur.

Bu çalışmada tema analizi yapılırken Creswell'in (2017) analiz sürecine uyulmuştur. Çalışmanın değişkenleri olan kitapların tespiti yapılmış ve sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma sonucunda 13 telif ve 10 tercüme kitap olmak üzere toplamda 23 kitabın başlık ve alt başlıkları ve okunan metinler üzerine alınan notlar MAXQDA programına yüklenmiştir. Kitapların tamamı yaklaşık iki yıllık süre içinde Aralık 2019'dan Eylül 2021'e kadar derinlemesine ve titizlikle okunmuştur. Konular ve kodlar (Tablo 1), philpapers.org (Philpapers, 2021) adresi içinde General Philosophy of Science (*Genel Bilim Felsefesi*) teması altındaki kategori ve alt karegorilerden elde edilmiştir. Aynı zamanda kitaplar okunurken de yeni konular ve kodlar da eklenerek kod kitabı oluşturulmuştur.

Üçüncü basamakta bahsedilen kodlama, çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Creswell'in (2019: 152-165) kodlama adımlarından yola çıkarak kodlama süreci takip edilmiştir. Her bir kitap genel bir anlam çıkarmak için okunmuştur. Başlıklar ve alt başlıklarla birlikte metinlerden elde edilen genel anlamlar not edilmiş ve MAXQDA programına yüklenmiştir. İlgili kodlar MAXQDA üzerinden içeriklerle eşleştirilmiştir.

Başlıklar altındaki metinler değerlendirilip kod atamaları anlama göre yapılmıştır. Telif ve tercüme kitapların kronolojik dağılımı 10 yıllık periyodlar içinde tasniflenmiş ve kod atamaları sonucunda kitapların hangi konulara yoğunlaştığı çizelgelerle gösterilmiştir. Elde edilen bulgular yine MAXQDA aracılığıyla görselleştirilerek, çıktıların sunumu yapılmıştır. Son olarak yorumlama ve çıkarımlarla çalışma bitirilmiştir. Çalışmada betimsel analiz yapılırken veriler sıklık/frekans (f), yoğunluk ve sayısal kod tabloları kullanılarak görselleştirilmiştir.

1.1. Genel Bilim Felsefesinin Konuları ve Kod Tablosu

Philpapers (2021), felsefenin ele aldığı konuları dizinleyen ve geniş ölçekte kaynaklar sunan felsefe üzerine en büyük açık erişim arşividir. Howard Sankey editörlüğünde GBF'ye ait konular Philpapers'ta dizinlenmiştir. Bu çalışmada hem bahsi geçen dizinden hem de kitap incelemeleri sırasında GBF'nin konuları oluşturulmuştur. Bilim Felsefecileri, Bilim Felsefesi Teorileri, Bilim ve Diğer Temalar, Bilimin Doğası, Bilimsel Açıklama, Bilimsel Değişim, Bilimsel Uygulama, Bilimsel Yöntem, Teoriler, Kanunlar ve Modeller Genel Bilim Felsefesinin konuları olarak belirlenmiştir.

Bilimin gelişmesi pratik olarak sadece gözlem ve deneyin sürdürülmesine bağlı değil teorik ve meta-teorik düzlemde tartışmaların sürdürülmesine de bağlıdır. Bilimin sahiplendiği prensiplerin uygulayıcıları bilim insanlarıyken, bilimi tartışma konusu haline getiren bilim felsefecileridir. Bilimin ne olduğu, ne olmadığı ve ne olması gerektiği hakkında ortaya atılan her bir teori bilimin sınırlarını değiştirme potansiyeline sahiptir. Bundan dolayı bilim felsefecileri ve onların ortaya koydukları bilim felsefesi teorileri -özellikle pozitivizm, neopozitivizm, konstrüktivizm ve bilimsel realizm (Moses ve Knutsen, 2020)- GBF temasının iki konusudur.

Bilimin ne olduğuna dair yapılan felsefi sorgulama bilimin doğasının ne olduğu sorusunu ortaya çıkarır. Bilimin Doğası bilimin anlamını, sınırlarını, sahte bilimle arasındaki çizgiyi ve bilimin değerini tanımlar. Bilimin doğası tanımlanırken diğer temalara ihtiyaç vardır. Bilimin diğer temalar ve diğer temaların bilimle olan ilişkisi bilimin ne olduğu ve ne yapmaya çalıştığını bize daha net gösterir. Bilim ve Metafizik, Bilim ve Din, Bilim ve Felsefe arasındaki ayrımın nedenleri bilimin sınırlarını belirler.

Bilimsel açıklama, Bilimsel metot ve Bilimsel uygulama, GBF'nin ele aldığı diğer konulardır. Bilimsel açıklama, bilimin bir olayı ve olguyu bilim sınırları içinde betimleme ve açıklama gayretini vurgular. Bilimsel açıklama, bilimsel yöntemden bağımsız değildir. Bilimsel yöntem bir olayı ve olguyu betimlerken ve açıklarken nasıl bir yol izleneceğini ortaya koyar. Bilimsel uygulama ise olay ve olguları pratik olarak açıklama ve bilimsel bilgiyi uygulamayla elde etme uğraşdır.

Bilimsel açıklama bilimsel teoriler, kanunlar ve modeller üzerinden sürdürülür. Bilimsel teoriler bilimsel uygulama sonucu elde edilen kanıtların bir araya toplanmasıyla oluşturulur. Kanunlar, görüngüler arasında sürekli düzenlilik gösteren ilişkiler sonucu ortaya çıkar. Modeller, açıklanması amaçlanan olay ve olgunun basit bir formda temsil edilmesidir. Teoriler ve kanunların yanlışlanması bilimsel değişimi beraberinde getirir ve bilim değişim de GBF'nin bir konusu olarak kendini gösterir.

Tablo 1. Genel Bilim Felsefesinin Konuları ve Kodlar

Konular	Kodlar	Konular	Kodlar
Bilim	Albert Einstein	Bilimsel	Anlama/Yorumlama
Felsefecileri	Alexander Koyre	Açıklama	Betimleme
	Alfred Jules Ayer		Determinizm
	Alfred North Whitehead		Ereksel Açıklama
	Auguste Comte		İstatistiksel Açıklama
	Bertrand Russell		Matematiksel Açıklama
	Carl Hempel		Nedensel Açıklama
	Rene Descartes		Tümdengelimli-Nomolo- jik Açıklama
	Emile Meyersons		

	Ernst Mach Francis Bacon Gazali Hans Reichenbach Henri Poincare Imre Lakatos Jean-François Lytard John Stuart Mill Karl Popper Larry Laudan Ludwig Wittgenstein Max Planc Moritz Schlick Nelson Goodman Otto Neurath Paul Feyerabend Pierre Duhem Rudolf Carnap Thomas Kuhn Wilhelm Dilthey Willard Quine	Bilimsel Değişim	Devrimler İlerleme Teori Değişimi
Bilim Felsefesi Teorileri	Anti Bilim Bilimcilik Bilimsel Realizm Eleştirel Realizm Enstrümentalizm Feminizm Konstruktivizm Natüralizm/Pozitivizm Neopozitivizm/Mantıksal Pozitivizm Plüralistik Realizm Postpozitivizm Tarihselcilik	Bilimsel Uygulama	Deney Düşünce Deneyleri Gözlem Keşif Ölçüm Simülasyon Tahmin

Bilim ve Diğer Temalar	Bilim Felsefesi Tarihi Bilim ve Dil Bilim ve Din Bilim ve Epistemoloji Bilim ve Etik Bilim ve Felsefe Bilim ve Geometri Bilim ve Mantık Bilim ve Matematik Bilim ve Metafizik	Bilimsel Yöntem	Ampirizm Analoji Doğrulama Olasılıksal Mantık Rasyonalizm Tümdengelim Tümevarım Yanlışlama
Bilimin Doğası	Bilimin Anlamı Bilimin Birliği Bilimin Değeri Bilimin Sınırlandırılması Bilimsel Emperyalizm Bilimsel Nesnellik Deneysel ve Deneysel Olmayan Bilimler Sahte Bilim Toplum Bilimleri	Teoriler, Kanunlar ve Modeller	Bayes Teoremi Belirsizlik İlkesi Doğa Kanunları Evrim, Görelilik Hipotez Klasik Mekanik-Newton Yasaları Meta-Teori Kuantum Meta-teori Quine-Duhem Tezi Teorilerin Doğası Yasalar

Kaynak: <https://philpapers.org/browse/general-philosophy-of-science>

2. Bulgular ve Analiz

Araştırma çerçevesinde oluşturulan konular altındaki 111 kod, tespit edilen 23 kitabın içindeki başlık, alt başlık ve metin içerikleriyle eşleştirilmiştir. Bu eşleştirmeler sonucunda konuların ve kodların ilgili kitaplar içindeki yoğunlukları dairelerle gösterilmiştir. Ele alınan kitaplar sütunlara yerleştirilirken ilgili konular satırlara yerleştirilmiştir. Konular karşısında yer alan dairenin büyüklüğü o konunun yoğunluk durumunun daha fazla olduğuna işaret etmektedir. 1969-2021 yılları içinde her 10 yıllık dönemde yayımlanan kitaplar tablolarda yan yana getirilmiştir. Aynı tabloya denk gelen kitaplar kendi aralarında mukayese edilmemiştir.

2.1. Kitapların Yıllara Göre Dağılımı

GBF üzerine yayımlanmış toplam 23 kitap içinde telif kitap sayısı 13, tercüme kitap sayısı 10'dur. Tablo 2'de görüldüğü gibi ilk telif kitap 1969'da yayımlanırken, 1969 itibarıyla 10 yıl içinde toplamda 2 telif kitap yayımlanmıştır. 1979'dan 1988'e kadar Bilim Felsefesi başlıklı ya da GBF'yi ele alan herhangi bir kitaba ulaşılamamıştır. 1989'dan 1998'a kadar 2 telif kitap basılmıştır. 1999-2008 yılları içinde 3, 2009-2018 yılları içinde 2 telif kitap yayımlanmıştır. 2019'dan 2021'e kadar² 4 telif kitap yayımlanmıştır. Bu durum göstermektedir ki son üç sene içinde bilim felsefesi çalışmalarına yönelik telif kitap basımı artmıştır.

1969-1978; 1979-1988 yılları içinde GBF'ye yönelik tercüme kitap basımına ulaşılamamıştır. 1989-1998 yılları içinde 1 tercüme kitap basılmıştır. 1999-2008 yılları içinde 2 kitap çıkarılırken 2009-2018 yılları içinde 4 ve 2019-2021 yılları içinde 3 tercüme kitap neşredilmiştir. 2015'ten sonra tercüme kitap basımında bir yoğunluk yaşanmıştır. Bu durum göstermektedir ki son altı sene içinde bilim felsefesi çalışmalarına yönelik tercüme faaliyetleri artmıştır.

Tablo 2. Genel Bilim Felsefesi Üzerine Yazılmış Telif ve Tercüme Kitapların İlk Basım Yılına Göre Sayısal Dağılımı

	Kitap		
	Telif	Tercüme	
Yayın Yılı	f	f	Toplam
1969 (1983)*	1	-	1
1973 (1979)*	1	-	1
1990	-	1	1
1992	1	-	1
1993	1	-	1
2003	1	-	1
2005	1	-	1
2006	-	1	1

² 2021 Eylül ayı son tarih olarak tanımlanmıştır.

2008	I	I	2
2010	I	-	I
2012	I	-	I
2015	-	I	I
2017	-	2	2
2018	-	I	I
2019	I	I	2
2020	I	2	3
2021	2	-	2
Toplam	f	13	10
	%	56,52	43,48
			23
			100

* 1969 yılında Hilmi Ziya Ülken'in İlim Felsefesi başlıklı kitabı, 1983'te Bilim Felsefesi başlığıyla değiştirilmiştir. Yine bir başka değişim Cemal Yıldırım'ın kitabında yapılmıştır. 1973'te 100 Soruda Bilim Felsefesi başlığıyla basılan kitap, 1979 itibariyle Bilim Felsefesi olarak çıkarılmıştır.

Tablo 3. Telif ve Tercüme Kitapların Yıllara Göre Yoğunlukları

Kod Sistemi	Kitaplar	TOPLAM
Yayın Yılı		0
1969 (1983)	●	1
1973 (1979)	●	1
1990	●	1
1992	●	1
1993	●	1
2003	●	1
2005	●	1
2006	●	1
2008	●	2
2010	●	1
2012	●	1
2015	●	1
2017	●	2
2018	●	1
2019	●	2
2020	●	3
2021	●	2
Σ TOPLAM	23	23

Tablo 3'te görüldüğü gibi GBF üzerine hem telif hem de tercüme kitaplar 2008, 2019 ve 2020 yıllarında aynı zamanda basılmıştır. Tablo 3'e göre 2020 bilim felsefesi temalı kitapların en yoğun basıldığı yıl olarak görülmektedir. Genel olarak, 2017'den 2021 Eylül'e kadar hem telif hem de tercüme faaliyetlerinin yoğunlaştığı söylenebilir.

2.2. Telif Kitapların Analizi

Literatürde, GBF temasına dair öncü kitap Hilmi Ziya Ülken'e aittir. Ülken, Türk düşünce dünyası içinde önemli bir şahsiyettir. Felsefe ve sosyoloji dalında birçok özgün eseri vardır. *Bilim Felsefesi* başlıklı telif kitabı ders notlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu notlar, 1969'da *İlim Felsefesi I* başlığıyla Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları tarafından basılmıştır. Daha sonra Ülken'in fikir ve eserlerini tanıtmak için kurulan Ülken Yayınları tarafından *Bilim Felsefesi* (Ülken, 1983) başlığıyla yeniden neşredilmiştir. İlgili kodlar kitabın ana, alt başlıklarına ve metinlere dağıtıldığında (Tablo 4) Ülken, Bilimin Doğasına yoğunlaşmış; doğa ve toplum bilimlerinin anlamını detaylı işlemiştir. Bilimsel Yöntem içinde tümevarım ve tümdengelimle odaklanmıştır. Bilim Felsefesi Teorileri içinde natüralizm; Bilim ve Diğer Temalar içinde bilim felsefesi tarihi; Teoriler, Kanunlar ve Modeller içinde doğa kanunları Ülken'in yoğunlaştığı diğer konulardır.

Tablo 4. Konuların İlgili Kitaplar İçindeki Yoğunluğu (1969-1978)

Kod Sistemi	Hilmi Ziya Ülken-Bilim Felsefesi	Cemal Yıldırım-Bilim Felsefesi
▼ ● Bilim Felsefesi		
> ● Bilim Felsefecileri		
> ● Bilim Felsefesi Teorileri	●	
> ● Bilim ve Diğer Temalar	●	●
> ● Bilimin Doğası	●	●
> ● Bilimsel Açıklama		●
> ● Bilimsel Değişim		
> ● Bilimsel Uygulama		●
> ● Bilimsel Yöntem	●	
> ● Teoriler, Kanunlar ve Modeller	●	●

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Türkiye'de bilim felsefesi denildiğinde akla gelen bir diğer öncü isim Cemal Yıldırım'dır. Yıldırım, *100 Soruda Bilim Felsefesi* kitabını 1973 yılında yayımlamıştır. Daha sonra kitabın soru-cevap formatı kaldırılmış ve 1979 itibarıyla *Bilim Felsefesi* başlığıyla yeniden yayımlanmıştır. Yapılan kodlamalar sonucunda (Tablo 4) Yıldırım en fazla Bilim ve Diğer Temalar altında

yer alan bilim ve dil, bilim ve din, bilim ve etik, bilim ve felsefe, bilim ve mantık başlıklarına yoğunlaşmıştır. Deney, gözlem ve ölçüm bağlamında Bilimsel Uygulama üzerinde durulan bir diğer konudur. Yıldırım, Bilimsel Açıklama içinde betimleme ve nedensel açıklama; Teoriler, Kanunlar ve Modeller içinde hipotez kavramı ve. Bilimin Doğası içinde bilimin anlamı yoğunlaştığı diğer konulardır.

Tablo 5. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu (1989-1998)

Kod Sistemi	Ömer Demir-Bilim Felsefesi	Kolektif-Bilim Felsefesi
▼ Bilim Felsefesi		
> Bilim Felsefecileri	●	●
> Bilim Felsefesi Teorileri	●	●
> Bilim ve Diğer Temalar	●	●
> Bilimin Doğası		●
> Bilimsel Açıklama		●
> Bilimsel Değişim	●	
> Bilimsel Uygulama		
> Bilimsel Yöntem	●	●
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller		

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

1992'de yayımlanan Ömer Demir'in *Bilim Felsefesi* başlıklı kitabı Karl Popper, Ludwig Wittgenstein, Thomas Kuhn, Imre Lakatos, Paul Feyerabend gibi önde gelen bilim felsefecileri üzerinden Bilim Felsefecilerine yoğunlaşmıştır (Tablo 5). Ayrıca Bilim Felsefesi Teorileri konusu içinde neopozitivizm/mantıksal pozitivizm, anti-bilim ve feminizme yer vermiş. Bilimsel Yöntem konusunda tümevarım ve yanlışlama; Bilimsel Değişim içinde ilerleme ve Bilim ve Diğer Temalar içinde bilim ve dil Demir'in ele aldığı diğer konulardır.

1993 yılında kolektif olarak yayımlanan *Bilim Felsefesi* başlıklı kitap, GBF'yi ele almaktan ziyade temelde İslami bir perspektifle pozitivist bilim anlayışına eleştiri getirmektedir. Bilim ve Diğer Temalar kategorisine yoğunlaşan (Tablo 5) kitapta bilim ve metafizik, bilim ve din, bilim ve dil işlenmiştir. Bilimin Doğası altında bilimin anlamı ve sınırlarının ne olduğu tartışılmıştır. Bilim Felsefecileri, Bilim Felsefesi Teorileri, ve Bilimsel Yöntem kitapta yer edinen diğer konulardır.

Tablo 6. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu (1999-2008)

Kod Sistemi	Doğan Özlem-Bilim Felsefesi	Selçuk Kütük-Bilim Felsefesi Üzerine	Veysel Sönmez-Bilim Felsefesi
▼ Bilim Felsefesi			
> Bilim Felsefecileri	•	•	•
> Bilim Felsefesi Teorileri	•	•	•
> Bilim ve Diğer Temalar	•	•	•
> Bilimin Doğası	•	•	•
> Bilimsel Açıklama	•	•	•
> Bilimsel Değişim	•	•	•
> Bilimsel Uygulama	•	•	•
> Bilimsel Yöntem	•	•	•
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller	•	•	•

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Türkiye’de Wilhelm Dilthey ve yorumsamacılık üzerine derin bir çalışma geçmişi olan ve Türkiye’nin önde gelen felsefecilerinden Doğan Özlem’in *Bilim Felsefesi* başlıklı kitabı 2003 yılında basılsa da, kitabın ilk hali ders teksirlerine dayanmaktadır. 1981’de bilim felsefesi ders teksiri için yazdığı önsüzünde Türkçede bilim felsefesinin genelde doğa bilimleri, özellikle de fizik üzerinden tanımlandığını, tarih-toplum bilimleri üzerinden bilim felsefesine yönelik çalışmaların kısıtlı olduğunu iddia etmiştir. Doğan’ın kitabı yazmadaki temel amacı tarih-toplum bilimleri üzerinden bilim felsefesi yaparak Türkçe literatürüne katkı sunmaktır. Bu çerçevede Doğan’ın kitabında Bilimin Doğası en yoğun işlenen konudur (Tablo 6). Bu konu altında bilimin birliği, bilimsel nesnellik, doğa bilimleri ve toplum bilimleri ön plandadır. Hemen ardından Bilimsel Yöntem bağlamında ampirizm, rasyonalizm ve doğrulama ön plana çıkarılmıştır. Bilim Felsefesi Teorileri içinde natüralizm ve tarihselcilik başlıklarına yoğunlaşmıştır. Dilthey ve onun fikirleri de yine kitabın önemli başlıklarından biri haline getirilmiştir. Bilimsel Açıklama bağlamında anlamacı ve açıklayıcı başlıklara yer verilmiştir. Teorilerin doğası yine kitapta işlenen konular arasındadır.

Selçuk Kütük’ün 2005’te basılan *Bilim Felsefesi Üzerine* kitabı genel bilim felsefesini işlemekle birlikte İslami perspektiften pozitivist bilim anlayışına bir eleştiriyi de içinde barındırır. Bilim ve Diğer Temalar konusu altında bilim ve dil, bilim ve epistemoloji, bilim ve mantık, bilim ve matematik başlıkları yoğun olarak ele alınmıştır (Tablo 6). Kitabın yoğunlaştığı bir diğer konu Bilimsel Yöntemdir. Bu konu çerçevesinde ampirizm, doğrulama, tümevarım ve yanlışlama kitabın üzerinde durduğu başlıklardır. Bilimsel Uygulama konusu çerçevesinde deney ve gözlem başlıklarına yer verilmiştir.

2008’de Veysel Sönmez’in *Bilim Felsefesi* başlıklı kitabı yayımlanmıştır.

Kitap, Bilim Felsefecileri konusuna yoğunlaşırken (Tablo 6) Bilim Felsefesi Teorileri içinde pozitivism ve neopozitivizme yönelmiştir. Bilimin Doğası içinde bilime ait kavramlara yer verilmiştir. Bilim ve Diğer Temalar konusu içinde bilim ve etik konularına odaklanmıştır. Kitapta genel bilim felsefesi işlense de farklı bir tema olarak Bilim Tarihi de kitapta yer edinmiştir.

Tablo 7. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu (2009-2018)

Kod Sistemi	Cemal Güzel-Bilim Felsefesi	Kadir Çüçen-Bilim Felsefesine Giriş
▼ Bilim Felsefesi		
➤ Bilim Felsefecileri	●	●
➤ Bilim Felsefesi Teorileri	●	●
➤ Bilim ve Diğer Temalar	●	●
➤ Bilimin Doğası	●	●
➤ Bilimsel Açıklama	●	●
➤ Bilimsel Değişim	●	●
➤ Bilimsel Uygulama	●	●
➤ Bilimsel Yöntem	●	●
➤ Teoriler, Kanunlar ve Modeller	●	●

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

2010'da basılan Cemal Güzel'in *Bilim Felsefesi* kitabının en fazla yoğunlaştığı konu Bilim Felsefecileridir. Güzel, özellikle Kuhn, Popper, Feyerabend'in yanında kendisinden önceki telif kitapların yer vermediği Pierre Duhem, Willard Quine, Alexander Koyre gibi bilim felsefecilerine yoğunlaşmış ve GBF'yi bu felsefecilerin görüşleri üzerinden açıklamıştır. Kitapta Bilimin Doğası, Bilim Felsefesi Teorileri konusu altında neopozitivizmin temsilcisi olan Viyana Çevresine yer verilmiştir. Bilim Felsefesi Teorileri, Bilimsel Yöntem, Bilimsel Değişim kitapte yoğunlaşılacak diğer konulardır (Tablo 7).

2012'de yayımlanan Kadir Çüçen'in *Bilim Felsefesi* kitabı incelendiğinde, kitabın ilk dört bölümü Bilgi Felsefesi temasını işlemektedir. Zaten bu ilk dört bölüm aynı zamanda Çüçen'in *Bilgi Felsefesi* kitabında da vardır. Çüçen, Bilim Felsefesi temasına beşinci bölüm itibariyle değinmeye başlar. Çüçen, en fazla Bilim Felsefecilere yoğunlaşmıştır (Tablo 7). Bilim Felsefesi Teorileri altında pozitivism, neopozitivizm, postpozitivizm ve anti-bilim başlıkları açmıştır. Bilimin doğası kategorisi içinde bilimin anlamı, bilimin değeri, doğa ve toplum bilimleri başlıklarına yer vermiştir. Bilimsel Yöntem kitabın bir diğer yoğunlaştığı konudur. Tümdengelim ve tümevarım detaylı anlatılmıştır. Bilimsel Açıklama altında betimleme ve açıklama başlıkları ön plana çıkarılmıştır.

Tablo 8. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu* (2019-2021)

Kod Sistemi	Seda Özsoy Somuncuoğlu-Bilim Felsefesi	Cengiz İskender Özkan-Bilim Felsefesi	Ali Rıza Erdem-Analitik Bilim Felsefesi	Kolektif-Bilim Felsefesi Yazıları-1
▼ Bilim Felsefesi				
> Bilim Felsefecileri	●	●	●	●
> Bilim Felsefesi Teorileri		+	+	+
> Bilim ve Diğer Temalar	+	+	+	+
> Bilimin Doğası		●		
> Bilimsel Açıklama		+	+	
> Bilimsel Değişim			+	
> Bilimsel Uygulama			+	
> Bilimsel Yöntem	+	●	+	
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller		●	+	

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

2019'da yayımlanan Seda Özsoy Somuncuoğlu'nun *Bilim Felsefesi* başlıklı kitabı Bilim Felsefecileri konusuna yoğunlaşır. Alfred Ayer, Alfred Whitehead, Hans, Reichenbach, John Stuart Mill gibi bilim felsefecilerinin bilimsel yöneme bakış açılarını değerlendirir. Bilim ve Diğer Temalar içinde bilim felsefesi tarihi ve bilim dil ilişkisi detaylandırılmıştır (Tablo 8).

Cengiz İskender Özkan'ın 2020'de yayımlanan *Bilim Felsefesi* kitabı en fazla Bilimin Doğası, Bilimsel Yöntem ve Bilim Felsefecilerine yoğunlaşmıştır (Tablo 8). Bilim felsefecileri üzerinden bilimin doğası, bilimsel teoriler ve bilimsel açıklama işlenir. Teoriler, Kanunlar ve Modeller kategorisi içinde teori, olgu ve deney gibi kavramları inceler. Bilim felsefesine meta-teorik bir faaliyet olduğunu belirtir.

2021 yılında basılan Ali Rıza Erdem'in *Analitik Bilim Felsefesi* kitabı içeriğinde hemen hemen bütün konuları barındırır (Tablo 8) Erdem'in kitabında Bilim Felsefecileri konusunun yoğunluğu vardır. Bilim felsefesi teorileri bağlamında pozitivizm ve post potizitivizm konuları detaylandırılmıştır.

2021 yılında Yücel Yüksel ve Semra Uçar editörlüğünde kolektif bir çalışma olarak yayımlanan *Bilim Felsefesi Yazıları-1* kitabı, GBF temasından farklılaşmaktadır. GBF teması altındaki konular bağlamında Bilim Felsefecileri içinde Kuhn'a; Bilim Felsefesi Teorilerinden bilimsel realizme; Bilim ve Diğer Temalar kategorisi altında bilim ve dil ilişkisine odaklanmıştır (Tablo 8).

Tablo 9. Konuların 13 Telif Kitap İçindeki Yoğunluğu

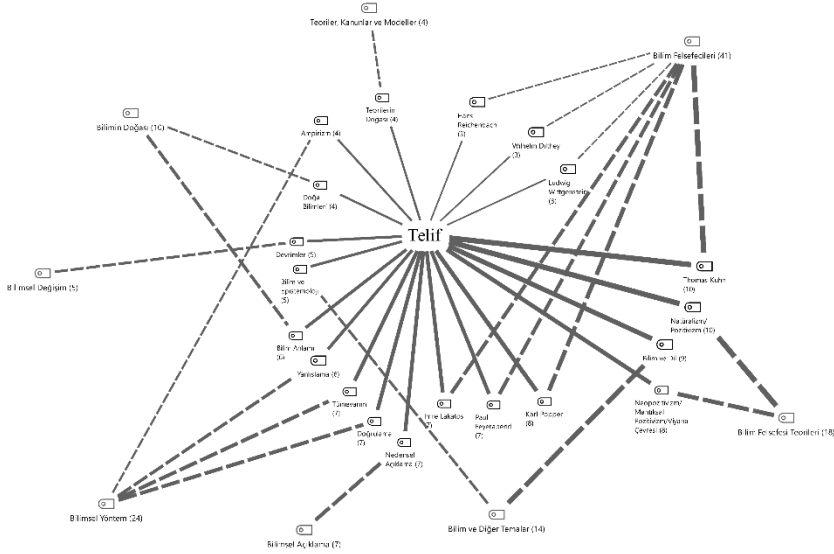
Kod Sistemi	Telif	TOPLAM
▼ Bilim Felsefesi		0
> Bilim Felsefecileri	●	62
> Bilim Felsefesi Teorileri	●	20
> Bilim ve Diğer Temalar	●	25
> Bilimin Doğası	●	22
> Bilimsel Açıklama	●	10
> Bilimsel Değişim	●	4
> Bilimsel Uygulama	●	5
> Bilimsel Yöntem	●	25
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller	●	10
Σ TOPLAM	183	183

1969-2021 yılları içinde yayımlanan tüm Türkçe telif kitaplar bir bütün olarak değerlendirildiğinde (Tablo 9), kitapların 33,9% oranla en fazla Bilim Felsefecileri konusu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bilimsel Yöntem ve Bilim ve Diğer Temalar kategorisi 13,7% oranla ikinci, Bilimin Doğası 12% oranla üçüncü sıradadır. Sırasıyla Bilim Felsefesi Teorileri 11%, Bilimsel Açıklama ve Teoriler, Kanunlar ve Modeller 5,5%, Bilimsel Uygulama 2,8% ve Bilimsel Değişim 2,2% oranla ele alınan konulardır.

Toplamda 111 kod kelimesi telif kitaplara birden fazla eşleştirildiği zaman en sık kodlanan 20 kod ve kodların bağlı olduğu konuların sıklığı Şekil 1.'de ortaya çıkmıştır. Düz çizgiler kodların sıklığını temsil etmektedir. Düz çizgilerin daha kalın olması kodların daha sık kullanıldığı anlamına gelmektedir. Kesik çizgiler ise kodların ait olduğu konuların sıklığını temsil etmektedir. Kesik çizgilerin daha kalın olması kodların ilgili konunun içinde daha sık kullanıldığı anlamına gelmektedir. Şekil 1.'de gösterildiği gibi telif kitaplar en fazla Thomas Kuhn, natüralizm/pozitivizm, bilim ve dil kodlarıyla eşleştirilmiştir. En fazla kod yığılması Bilim Felsefecileri konusunda görülmüştür.

Şekil 2. Telif Kitaplarda En Sık Eşleştirilen 20 Kod ve Sıklıkları

13 telif kitap içinde üzerine hiç değinilmemiş alt konular mevcuttur. Bilim Felsefesi Kuramları içinde eleştirel realizm, Enstrümentalizm, Konstrüktivizm, Plüralistik realizm hakkında bir bilgiye ulaşamamıştır. Bilimin Doğası konusu içinde bilimsel emperyalizm herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Bilimsel Açıklama konusu içinde tümdengelimli nomolojik, istatistiksel ve matematiksel açıklama konusunda bir açıklama yoktur. Bilimsel Değişim içinde ölçülemezlik ve teori değişimine değinilmemiştir. Bilimsel Uygulama içinde düşünce deneyleri, simülasyon ve tahmin işlenmemiştir. Son olarak Teoriler Kanunlar ve Modeller konusu içinde Bayes teoremi, belirsizlik ilkesi Quine-Duhem tezi üzerinde herhangi bir veri bulunamamıştır.

2.3. Tercüme Kitapların Analizi

Yapılan taramalar sonucunda 1969-1978 ve 1979-1988 yılları içinde GBF üzerine tercüme edilmiş Türkçe kitaplara ulaşamamıştır. Ulaşılan ilk tercüme kitap 1990'da yayımlanmıştır.

Tablo 10. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu* (1989-1998)

Kod Sistemi	Alan Chalmers-Bilim Dedikleri
▼ Bilim Felsefesi	
> Bilim Felsefecileri	●
> Bilim Felsefesi Teorileri	●
> Bilim ve Diğer Temalar	
> Bilimin Doğası	●
> Bilimsel Açıklama	
> Bilimsel Değişim	●
> Bilimsel Uygulama	●
> Bilimsel Yöntem	●
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller	●

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Alan Chalmers'in 1978'de yayımlanan *Bilim Dedikleri* kitabı GBF üzerine yazılmış temel eserlerdendir. Türkçe'ye 1990'da Hüsamettin Arslan tarafından çevrilen kitap ayrıca bir çok farklı dile de çevrilmiştir. Kitabın başlıklarına, alt başlıklarına ve metinlerine atanan kodlar sonucunda en fazla Bilim Felsefecileri konusuna odaklandığı görülmüştür. Lakatos, Popper, Feyerabend ve Kuhn kitabın üzerine yoğunlaştığı isimlerdir (Tablo 10). Yoğunlaşılacak bir diğer konuya Bilim Felsefesi Teorileridir. Bilimsel realizm, enstrümentalizm ve plüralistik realizm detaylı ele alınmıştır. Bilimsel Yöntem altında tümevarım, tümdengelim ve yanlışlama işlenmiştir. Kitap Bilimin Doğası bağlamında bilimin anlamının ne olduğu; Bilimsel Değişim bağlamında devrimler ve ilerleme; Bilimsel Uygulama bağlamında deney ve gözlem; Teoriler, Kanunlar ve Modeller bağlamında hipotez ve teorilerin doğası konularını işlemiştir.

Tablo 11. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu* (1999-2008)

Kod Sistemi	Dominique Lecourt-Bilim Felsefesi	John Losee-Bilim Felsefesine Tarihsel Bir Giriş
▼ Bilim Felsefesi		
> Bilim Felsefecileri	●	●
> Bilim Felsefesi Teorileri	●	●
> Bilim ve Diğer Temalar		●
> Bilimin Doğası		●
> Bilimsel Açıklama		●
> Bilimsel Değişim		
> Bilimsel Uygulama		
> Bilimsel Yöntem	●	●
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller		●

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Dominique Locourt'un *Bilim Felsefesi* kitabı 2001 yılında yayımlanmış ve 2006 yılında Türkçe'ye tercüme edilmiştir. GBF'nin ötesinde ileri düzey konuları el alsa da kitabın GBF'yi işlerken yoğunlaştığı konu Bilim Felsefecileri olmuştur. Auguste Comte'tan Nelson Goodman'a; Rudolf Carnap'dan Ernst Mach'a kadar bir çok bilim felsefecisini ele almıştır. Bilim Felsefesi Teorileri ve Bilimsel Yöntem kategorisi genel bilim felsefesi içinde yoğunlaştığı diğer konulardır (Tablo 11).

John Loose'un *Bilim Felsefesine Tarihsel Bir Giriş* kitabı ilk olarak 1972 yılında yayımlanmıştır. Türkçe'ye 2008 yılında tercüme edilmiştir. Kitap bilim felsefesine tarihsel olarak yaklaşmaktadır. Kitabın bilim tarihi üzerine olduğunu düşündürmemelidir. Bu araştırmanın girişinde belirtildiği gibi bilim felsefesi ile bilim tarihi iki farklı alandır. Kitap Bilim Felsefesi Teorileri konusu içinde pozitivizm ve bilimsel realizme yoğunlaşmaktadır. Bilim felsefecileri, Bilimsel Yöntem, Teoriler, Kanunlar ve Modeller yoğunlaştığı diğer konulardır (Tablo 11).

Tablo 12. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu* (2009-2018)

Kod Sistemi	Alex Rosenberg-Bilim Felsefesi	Philipp Frank-Bilim Felsefesi	Karel Lambert vd.-Bilim Felsefesine Giriş	Donald Gilles-Yüzyılda Bilim Felsefesi
▼ Bilim Felsefesi				
➤ Bilim Felsefecileri				
➤ Bilim Felsefesi Teorileri				
➤ Bilim ve Diğer Temalar				
➤ Bilimin Doğası				
➤ Bilimsel Açıklama				
➤ Bilimsel Değişim				
➤ Bilimsel Uygulama				
➤ Bilimsel Yöntem				
➤ Teoriler, Kanunlar ve Modeller				

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Alex Rosenberg'in *Bilim Felsefesi: Çağdaş Bir Giriş* kitabı ilk olarak 2000 yılında basılmıştır. Bu kitap, yazarın Yuri Balashov ile yazdığı *Bilim Felsefesi: Çağdaş Okumalar* kitabıyla karıştırılmamalıdır ve zaten bu kitabın Türkçe'ye çevirisi henüz yapılmamıştır. *Bilim Felsefesi: Çağdaş Bir Giriş* kitabı Türkçe'ye 2015 yılında çevrilmiştir. Neredeyse Genel Bilim Felsefesinin her konusunu ele aldığından zengin bir içeriye sahiptir. Kitabın en fazla yoğunlaştığı konu Teoriler, Kanunlar ve Modellerdir. Teorilerin doğası sorgulanırken klasik mekanik olarak tanımlanan Newton mekaniği, görelilik, evrim ve Bayes Teorimi öne çıkarılmıştır (Tablo 12). Rosenberg'in üzerinde yoğunlaştığı bir diğer konu Bilimsel Yöntemdir. Hemen ardından Bilim Felsefesi Teorileri içinde bilimcilik, bilimsel realizm ve natüralizm başlıklarına sıklıkla yer verilmiştir. Bilimsel Değişim,

Bilimsel Açıklama, Bilim ve Diğer Temalar bağlamında Bilim ve Felsefe, Bilim felsefesi tarihi, Bilimin Doğası kategorisi içinde bilimin anlamına odaklanmıştır (Tablo 12). Kitap, GBF'ye dair baş ucu kitap olma niteliğindedir.

Philipp Frank'ın *Bilim Felsefesi* başlıklı kitabı 1962 yılında yayımlanmıştır. Türkçe'ye 2017'de tercüme edilmiştir. Kitap en fazla Teoriler, Kanunlar ve Modeller konusu üzerine yoğunlaşmıştır. Teorilerin doğası, belirsizlik ilkesi, görelilik, Newton mekaniği, kuantum ve meta-teori başlıklarda üzerinde durulan alt konulardır. Kitap Bilim ve Diğer Temalar konusu içinde bilim ve felsefe, bilim ve geometri ve bilimi ve metafizik başlıklarına odaklanmıştır. Kitabın üzerinde durduğu diğer konularsa Bilimsel Açıklama, Bilimsel Yöntem ve Bilim Felsefecileridir (Tablo 12).

Karel Lambert ve Gordon Brittan tarafından yazılan *Bilim Felsefesine Giriş* kitabı 1970 yılında yayımlanmış ve Türkçe'ye 2017'de tercüme edilmiştir. GBF'ye Bilimsel Açıklama konusu üzerinden odaklanan kitap determinizm, ereksel (teleolojik) açıklama, istatistiksel açıklama, pragmatik açıklamaya ağırlık vermiştir (Tablo 12).

Donald Gillies'in *Yürminci Yüzyılda Bilim Felsefesi* kitabı ilk olarak 1993'te yayımlanmıştır. Türkçe'ye 2018'de tercüme edilmiştir. Kitapta Bilim Felsefecileri bağlamında Willard Quine, Pierre Duhem, Henri Poincare, Bertrand Russel gibi felsefeciler üzerinde durulmuştur. Kitabın yoğunlaştığı bir diğer kategori Bilimsel Yöntemdir. Bilim Felsefecileri, Bilimsel Uygulama, Teoriler, Kanunlar ve Modeller -özellikle Quine-Duhem Tezi- ve Diğer Temalarda bilim ve metafizik konuları ön plana çıkarılmıştır (Tablo 12).

Tablo 13. Konuların İlgili Kitaplardaki Yoğunluğu*(2019-2021)

Kod Sistemi	Tim Lewens-Bilimin Anlamı	James Robert Brown-Bilim Felsefesi	Alexis Bertrand-Bilim Felsefesi
▼ Bilim Felsefesi			
> Bilim Felsefecileri	●	●	●
> Bilim Felsefesi Teorileri		●	
> Bilim ve Diğer Temalar		●	
> Bilimin Doğası	●		●
> Bilimsel Açıklama	●	●	
> Bilimsel Değişim	●	●	
> Bilimsel Uygulama	●	●	●
> Bilimsel Yöntem	●		●
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller	●		

* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Tim Lewens'in *Bilimin Anlamı: Bilim Felsefesine Giriş* başlıklı kitabı 2015 yılında ilk olarak yayımlanmıştır. Türkçe'ye 2019 yılında çevrilmiştir. Kitabın Bilimin Doğası altında bilimin anlamı, bilimin sınırlandırılması, bilimsel emperyalizm, sahte bilim gibi konulara ağırlık verdiği görülmüştür. Kitabın üzerinde en fazla durduğu bir diğer konuya Bilim Felsefecileridir. Ayrıca Bilimsel Yöntem konusu içinde yanlışlama ve doğrulama üzerine durulurken Teoriler, Kanunlar ve Modeller bağlamında kanunların doğası, doğa kanunları, evrim konularına değinilmiştir. Kitabın üzerinde durduğu bir diğer konu Bilimsel Değişimdir. Bilimsel devrimler ve bilimde ilerleme mantığı üzerine durulmuştur. Kitap, Bilimsel Açıklama ve Bilimsel Uygulama konusu içinde nedensel açıklama ve gözlem konularına yönelmiştir (Tablo 13).

James Robert Brown editörlüğünde 2012 yılında yayımlanan *Bilim Felsefesi* başlıklı kitap, 2020 yılında Türkçe'ye çevrilmiştir. Kitap genel bilim felsefesine Bilim Felsefecileri konusu üzerinden yaklaşmaktadır ve bu konuya yoğunlaşmıştır (Tablo 13). Viyana Çevresi'nin temsilcileri Schlick'ten Carnap'a, tümevarımcılığın temsilcisi Popper'a; Gazali'nin nedensellik eleştirisinden teorileri sorgulayan Cartwright ve Hacking'e kadar bir çok felsefeciye yer verilmiştir. Ayrıca kitap, Bilim Felsefesi Teorileri, Bilimsel Açıklama, Bilimsel Uygulama konularına yoğunlaşmıştır.

Alexis Bertrand'ın (Bertrand, 2020) *Mebâdî-i Felsefe-i İlmiyye ve Felsefe-i Ahlâkiyye* kitabı 1917'de Salih Zeki tarafından Osmanlıca'ya tercüme edilmiştir. Kitap, günümüz Türkçesine ise 2020 yılında çevrilmiştir. Osmanlı'da lise seviyesinde okutulan kitap Bilim Felsefeciler konusuna yoğunlaşan kitap John Stuart Mill, Descartes, Bacon ve Comte'u ele almıştır. Bilimsel Uygulama konusu içinde deney ve gözlem detaylandırılmıştır. Bilimin Doğası ve Bilimsel Yöntem kitabın yoğunlaştığı diğer konulardır.

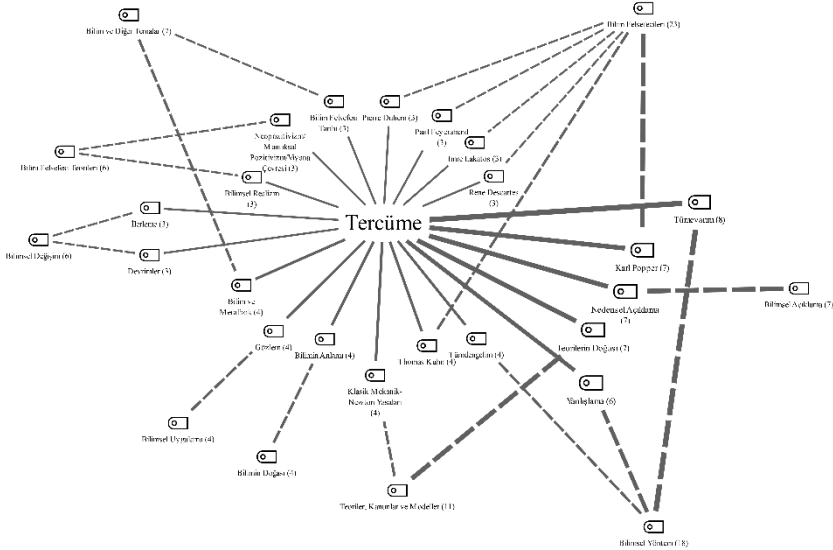

Tablo 14 Kategorilerin 10 tercüme kitap içindeki oranı

Kod Sistemi	Tercüme	TOPLAM
▼ Bilim Felsefesi		0
> Bilim Felsefecileri		41
> Bilim Felsefesi Teorileri		12
> Bilim ve Diğer Temalar		11
> Bilimin Doğası		7
> Bilimsel Açıklama		11
> Bilimsel Değişim		6
> Bilimsel Uygulama		7
> Bilimsel Yöntem		17
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller		21
Σ TOPLAM	133	133

1969-2021 yılları içinde yayımlanan tüm Türkçe tercüme kitaplar bir bütün olarak değerlendirildiğinde (Tablo 14.), 30,8% oranla tercüme kitapların en fazla Bilim Felsefecileri konusu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Teoriler, Kanunlar ve Modeller konusu 15,8% oranla ikinci, Bilimsel Yöntem 12,8% oranla üçüncü sıradadır. Sırasıyla Bilim Felsefesi Teorileri 9%, Bilim ve Diğer Temalar ve Bilimsel Açıklama 8,3%, Bilimin Doğası ve Bilimsel Uygulama 5,3% ve Bilimsel Değişim 4,5% oranla ele alınan konulardır.

Şekil 2. Tercüme Kitaplarda En Sık Eşleştirilen 20 Kod ve Sıklıkları

Toplamda 111 kod kelimesi telif kitaplara birden fazla kodlandığı zaman en sık kodlanan 20 kod ve kodların bağlı olduğu konuların sıklığı Şekil 2’de ortaya çıkmıştır. Kitaplarda en fazla Tümevarım, Karl Popper, nedensel açıklama ve teorilerin doğası kodları eşleştirilmiştir. En fazla kod yığılması Bilim Felsefecileri konusunda görülmüştür.

23 telif kitap içinde üzerine hiç değinilmemiş alt konular mevcuttur. Bilim felsefesi teorileri antibilim, eleştirel realizm, tarihselcilik, konstruktivizm konularına yer verilmemiştir. Bilim ve Diğer Temalar içinde bilim ve din, bilim ve etik, bilim ve epistemoloji gibi konulara değinilmemiştir. Bilimin Doğası içinde toplum bilimleri, deneysel ve deneysel olmayan bilim; Bilimsel Açıklama içinde anlama/yorumlama; Bilimsel Değişim içinde ölçülemezlik; Bilimsel Uygulama içinde düşünce deneyleri, simülasyon ve tahmin üzerinde durulmamıştır.

2.4. Tüm Kitapların Genel Analizi

1969-2021 yılları içinde yayımlanmış toplam 23 kitaba genel olarak bakıldığında en fazla Bilim Felsefecileri üzerinden GFB’ye yoğunlaştığı görülmektedir. Bilimsel Yöntem, Bilim ve Diğer Temalar ise sırasıyla üzerinde yoğunlaşılan konulardır.

Tablo 14. Telif ve Tercüme Kitaplardaki Konuların Toplam Yoğunluğu

Kod Sistemi	Telif	Tercüme	TOPLAM	TOPLAM
▼ Bilim Felsefesi				0
> Bilim Felsefecileri	●	●	●	103
> Bilim Felsefesi Teorileri	●	●	●	32
> Bilim ve Diğer Temalar	●	●	●	36
> Bilimin Doğası	●	●	●	29
> Bilimsel Açıklama	●	●	●	21
> Bilimsel Değişim	●	●	●	10
> Bilimsel Uygulama	●	●	●	12
> Bilimsel Yöntem	●	●	●	42
> Teoriler, Kanunlar ve Modeller	●	●	●	31
Σ TOPLAM	183	133	316	316

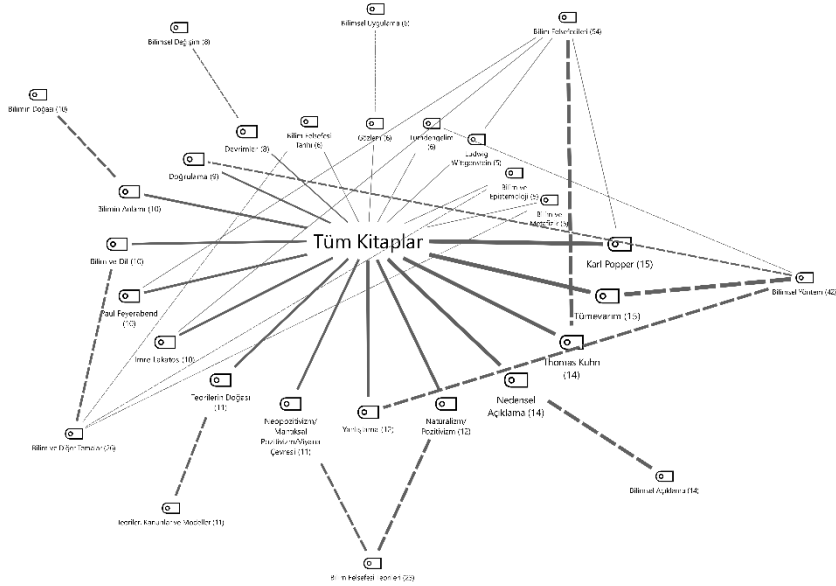
* Kodlar yalnız bir kez sayılmıştır.

Toplamda 111 kod kelimesi toplam 23 kitaba birden fazla kodlandığı zaman en sık kodlanan 20 kod ve kodların bağlı olduğu konuların sıklığı Şekil 3’te ortaya çıkmıştır. Tüm kitaplar içinde en fazla Bilim Felsefecileri altında Karl Popper, Thomas Khun, Imre Lakatos, Paul Feyerabend,

Wittgenstein ele alınmıştır. Bilimsel Yöntem altında Tümevarım, Yanlışlama, Doğrulama ve Tümdengelim ele alınmıştır. Bilim ve Diğer Temalar altında Bilim ve Dil, Bilim ve Epistemoloji, Bilim ve Metafizik, Bilim Felsefesi Tarihi değerlendirilmiştir. Bilim Felsefesi Teorileri içindeyse pozitivizm ve neopozitivizm ele alınmıştır.

Şekil 3. Telif ve Tercüme Kitaplarda En Sık Eşleştirilen 20 Kod ve Sıklıkları

Sonuç

Bu araştırmada GBF hakkında yayımlanmış Türkçe telif ve tercüme kitaplar derinlemesine incelenerek betimlenmiş; kitapların durumu hakkında bulgular sunulmuştur. GBF hakkında yazılmış kitapların ele alınması, GBF'nin kitap literatüründeki yerini görmemizi sağlayacaktır. Bu bağlamda derinlemesine yapılan taramalar sonrasında GBF'ye ait öncü kitapların 1969 itibariye literatüre dahil olduğu görülmüştür. Kitaplar, kişisel yorumlamalarla değil MAXQDA bilgisayar programında sistematik kodlamalarla değerlendirilmiştir. Kitapların kendi aralarında karşılaştırılması çalışmaya dahil edilmemiş; bir bütün olarak GBF'yi hangi konular üzerinden ele aldığı gösterilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgulara göre kitapların yoğunlukla Bilim Felsefecileri üzerinden GBF'yi ele aldığı (Tablo 14) çalışmanın en temel vargısıdır.

Kitaplar, zengin içerikleri sebebiyle bir konunun detaylı aktarılmasını sağlayan temel kaynaklardır. Araştırmada ele alınan kitapların bilim felsefesini öğretmede temel işlevini yerine getirerek genel seviyede bilim felsefesini öğretebildiği görülmüştür. Fakat genel bilim felsefesine dair kitapların sayısal olarak azlığı, bilim felsefesine yönelik kitap literatürün halen daha eksik olduğunu bize göstermektedir. Hem telif hem de tercüme faaliyetleriyle bu eksiklik giderilebilir. Bununla birlikte kitapların anlaşılabilirliğini artırmak ve bilimle ilgilenen tüm araştırmacılara hitap etmek için görsel öğelerin kitap içeriklere dahil edilmesi gerekmektedir.

GBF'yi yoğunlukla bilim felsefecilerinin görüşleri üzerinden anlamak yeterli olmayacaktır. Bu çerçevede daha fazla bilimle ilgili kavram ve kuramı; bilimin anlamını ele alan daha detaylı çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle Türkçe kitap literatürü içinde bir hayli üzerinde durulan pozitivism yerine pozitivismi aşan, hatta bilimi eleştiren ve yeni iddialar sunabilen çalışmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Tercüme eserlerin bu boşluğu doldurduğu ancak yeterli seviyede olmadığı iddia edilebilir. Gelecekte yapılacak tercümelerin de bu boşluğu dolduracak nitelikte olması için buna göre kitap tercihleri yapılabilir.

Tercüme kitaplardan ziyade telif kitapların en büyük problemi bilim felsefesine yönelik özgün fikir ve anlatı üretememesidir. Aynı zamanda başka bir alt disiplini temsil eden Bilim Tarihi temasının sınırlarına girerek Bilim Felsefesi temasından uzaklaşmasıdır (Çevik, 2020). Yabancı bilim felsefecilerinin görüşlerini aktarmak telif kitapların birinci önceliği olarak ortaya çıkmaktadır. Türkçe'ye çevirisi yapılan kitapların da genelde bilim felsefecilerini anlatan kitaplar olduğunu vurgulamak gerekir. Telif kitaplarıdaki bu yönelimin neden böyle olduğu başka bir nedensel/açıklayıcı çalışmanın sorusudur ve gelecek çalışmalar için bir öneri niteliğindedir.

Bir diğer mesele de bilim felsefesinin meta-kuramla olan ilişkisini göz önünde tutmaktır. Günümüzde halen daha etkisini sürdüren pozitivism, bilimin ve bilim felsefesinin tek kuramı olarak görülmemelidir. Özellikle Türkçe telif kitaplarda pozitivism postpozitivist kuram üzerinden eleştirilmektedir. Bu eleştiriler de yine Batı literatürünün aktarımıyla yapılmaktadır. Fakat sadece post-pozitivism'e yönelmek diğer eleştirel kuramları gözden kaçırmaya sebep olmakta ve meta-kuramın gelişmesini de engellemek-

tedir. Bilim felsefesi içinde pozitivizme karşı iddia geliştiren eleştirel ve bilimsel realizm incelenen kitaplar içinde -özellikle Türkçe telif kitaplarda- yeterince yer bulamaması bir eksiklik olarak görülebilir. Ancak iki telif kitap pozitivizmi eleştirirken İslami perspektiften iddialar ortaya koymuş; pozitivizmin gerçeklik algısını ve bilimsel yöntemini eleştirebilen meta-teorik katkı sunabilmiştir. Fakat bu bilim içi tartışmalardan ziyade bilim ve din ilişkisi üzerinden temanın konusu haline gelmektedir.

Sonuç olarak, GBF üzerine çalışmak isteyen araştırmacılar bu çalışmayla kitap literatürünü görebilir ve ilgili kod kitabından faydalanarak ileri düzey çalışmalar yapabilir.

Kaynaklar

- Bertrand, A. (2020). *Bilim Felsefesi ve Ablak Felsefesinin İlkeleri*. (Çev. E. Demir) Konya: Çizgi Kitapevi.
- Brown, J. R. (2020) *Bilim Felsefesi*. (Çev. D. Kadioğlu, E. Demir, G. Salman, & vd.) Ankara: Fol.
- Britannica (2021), The Editors of Encyclopaedia. *Philosophy*.
<https://www.britannica.com/topic/philosophy>
 adresinden alındı
- Britannica (2021), The Editors of Encyclopaedia. *Science*.
<https://www.britannica.com/science/science/additional-info#history>
 adresinden alındı
- Chalmers, A. (1994). *Bilim Dedikleri: Bilimin Doğası, Statüsü ve Yöntemleri Üzerine Bir Değerlendirme*. (Çev. H. Arslan) Ankara: Vadi Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (Çev. S. B. Demir) Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*. (Çev. H. Özcan) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çevik, A. D. (2020). Bilim Felsefesi Bilim Pratigiinden Ne Öğrenebilir? *Kilikya Felsefe Dergisi* (2), 110-132.
- Çüçen, A. (2017). *Bilim Felsefesine Giriş*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Demir, Ö. (1992). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Demir, Ö. (2019). *Bilimin Üvey Çocukları: Sosyal Bilimlere Giriş*. Bursa: Sentez

Yayıncılık.

- Erdem, A. R. (2021). *Analitik Bilim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ferry, L. (2011). *A Brief History of Thought: A Philosophical Guide to Living*. (Çev. T. Cuffe) Harper Perennial.
- Frank, P. (2017). *Bilim Felsefesi*. (Çev. D. Kadioğlu) İstanbul: Say Yayınları.
- Gillies, D. (2018). *Yirminci Yüzyılda Bilim Felsefesi*. (Çev. M. Tuncel) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güzel, C. (2014). *Bilim Felsefesi*. Ankara: BilgeSu.
- Hart-Davis, A. (2018). *Bilim Kitabı*. (Çev. A. F. Yıldırım) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Henry, J. (2011). *Bilim Devrimi ve Modern Bilimin Kökenleri*. (Çev. S. Değirmenci) İstanbul: Küre Yayınları.
- Iliffe, R. (2016). *Bilim Tarihi*. (Çev. S. Beşkardeşler, & vd.) İstanbul: Lotus Yayınları.
- Kolektif. (1993). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Seha Neşriyat.
- Kütük, S. (2005). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Lambert, K., & Gordon, B. (2017). *Bilim Felsefesinin Giriş*. (Çev. H. G. Topdemir, & E. Tağman) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lecourt, D. (2013). *Bilim Felsefesi*. (Çev. I. Ergüden) Ankara: Dost Kitabevi.
- Lewens, T. (2019). *Bilimin Anlamı*. (Çev. K. Kaynar, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lindberg, D. (2007). *The Beginnings of Western Science*. Chicago: The University of Chicago Press .
- Losee, J. (2008). *Bilim Felsefesine Tarihsel Bir Giriş*. (Çev. E. Böke, Çev) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Moses, J., & Knutsen, T. (2020). *Bilimin Yolları*. (Çev. K. İlbaşı, & E. B. Ersöz) İstanbul: Küre Yayınları.
- Özcan, C. İ. (2020). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Özlem, D. (2016). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap.
- Reichenbach, H. (1968). *The Rise of Scientific Philosophy*. California: University of California Press.
- Rosenberg, A. (2014). *Bilim Felsefesi: Çağdaş Bir Giriş*. (Çev. İ. Yıldız) Ankara:

Dipnot Yayınları.

Sankey, H. (2021). *General Philosophy of Science*.

<https://philpapers.org/browse/general-philosophy-of-science> adresinden alındı

Somuncuoğlu, S. Ö. (2019). *Bilimsel Yöntem Tartışmaları Bağlamında Bilim Felsefesi*.

Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sönmez, V. (2019). *Bilim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

University of California Museum of Paleontology. (2021). *The Philosophy of Science*.

<https://undsci.berkeley.edu/article/philosophy> adresinden alındı

University of California Museum of Paleontology. (2021). *What is science?*

https://undsci.berkeley.edu/lessons/pdfs/what_is_science.pdf adresinden alındı

Ülken, H. Z. (1983). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Ülken Yayınları.

Yıldırım, C. (2020). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yüksel, Y., & Uçar, S. (Dü). (2021). *Bilim Felsefesi Yazıları-I*. İstanbul: Akademi Titiz Yayınları.

Öz: Bu çalışmanın amacı, Genel Bilim Felsefesi üzerine yazılmış Türkçe telif ve tercüme kitapları analiz etmek ve Genel Bilim Felsefesine ait konuların ilgili kitaplar içindeki yerini betimlemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemleri içinde yer alan durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Veriler doküman incelemesi yoluyla 13 telif ve 10 tercüme olmak üzere 23 kitaptan toplanmıştır. Veri analizi, tema analizi bağlamında MAXQDA bilgisayar programı aracılığıyla yapılmış ve betimsel bir çalışma ortaya konulmuştur. Bulgular sıklık, yüzde ve yoğunlukları belirten tablolar haline getirilerek sunulmuştur. Elde edilen en temel bulguya göre ilgili kitapların en fazla Bilim Felsefecileri üzerinden Genel Bilim Felsefesine odaklandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Genel bilim felsefesi, bilim, felsefe, bilim felsefecileri, nitel veri analizi.

